

Hvorfor bør der være en grunduddannelse i performancekunst?

af Jette Lund, Christine Fentz og Annette Asp Christensen, redaktører på materialesamlingen "Overvejelser", udgivet 2011 af Uafhængige Scenekunstnere.

Baggrund:

I marts 2011 udgav Uafhængige Scenekunstnere materialesamlingen "Overvejelser", som omhandlede de scenekunstneriske uddannelser i Danmark. Materialesamlingen lå i forlængelse af det såkaldte Teaterudvalgs betænkning "Veje til Udvikling" fra 2010. Med henvisning til, at først Nordisk Teaterskole/NT (1986-1999), siden School of Stage Arts/SOSA (1987-2008) aldrig opnåede statslig anerkendelse og dermed SU-godkendelse, og derfor ikke var i stand til at fortsætte - trods national og international anerkendelse og det erkendte behov for deres aktivitet - blev der i betænkningen bl.a. anbefalet en nytænkning af de scenekunstneriske uddannelser.

I forsommeren 2012 nedsatte Kulturministeriet så et udvalg til at arbejde med den foreslåede nytænkning, som også skulle omfatte implementeringen af Bologna-princippet i de scenekunstneriske uddannelser, som hidtil har været fireårige - dvs opdeling i en tre-årig bachelor og en to-årig kandidatuddannelse.

En selvstændig kunstform

Som det fremgår af "Overvejelser" ser redaktionsgruppen bag udgivelsen performancekunsten som en selvstændig kunstform inden for scenekunsten, med stærke tilknytninger til især billedkunsten. Vi mener, at uddannelsen til performancekunstner adskiller sig grundlæggende fra uddannelsen til skuespiller. Også når man betragter den udvikling, som skuespiluddannelserne har været igennem og er i gang med. Også selv om en performancekunstners uddannelse vil kunne indeholde elementer af skuespilkunst. Også selv om en skuespiluddannet kunstner naturligvis også vil kunne indgå i forestillinger med performancekarakter.

Forskellene

Disse forskelle kan - i forenklet form - beskrives, sådan som vi har forsøgt det på omstående oversigt, hvor vi har sammenholdt Statens Scenekunstskoles (SSKS) studieordning for skuespiluddannelsen (nettet 13.05.13) med uddrag af rapporten om uddannelsen på SOSA 1997-1999.

Den væsentligste forskel er, at i skuespiluddannelsen står skuespilleren som karakter eller rollefigur i centrum.

I performanceuddannelsen er det performancekunstnerens relation til sit spillemateriale og til konteksten, der er det centrale.

Der er tale om et talent, som ikke giver sig til kende på samme måde som skuespiltalentet, og en personlig kunstnerisk tilbøjelighed, som gør at man som studerende søger denne udtryksform. Uanset, at de to uddannelser har uhyre meget til fælles, mener vi, at performancekunsten grundlæggende kræver en anden didaktik.

En nødvendig supplering

Vi mener, at uddannelsen til skuespiller, sådan som den praktiseres i de tre statslige skoler i dag, og sådan som den forventeligt vil udvikle sig, er en vigtig og nødvendig uddannelse, som har haft og har stor succes, og som fortsat vil være aktuel og selvfølgelig fortsat vil kunne skabe nye kunstneriske muligheder.

Performancekunstuddannelsen ser vi som et nødvendigt supplement til nutidens og fremtidens scenekunstuddannelser. Gennem de mange år, som SOSA, Nordisk Teaterskole, Odin Teatret og andre har virket, er der udviklet og opsamlet mange erfaringer med sådanne uddannelser i Danmark.

Efterspørgslen på en performanceuddannelse har vist sig i forskellige hørings svar, såvel i forbindelse med "Veje til Udvikling" som i forbindelse med den nuværende udredning fra Kulturministeriet. Her har fx TIO, der organiserer langt størstedelen af Danmarks "små teatre", udtrykt et behov for en grunduddannelse i performancekunst. Ifølge statistikken står børneungeteatret, som har stor succes såvel i Danmark som i udlandet, for knap halvdelen af de spillede forestillinger, målt i antal. Når så mange unge vordende scenekunstnere vælger at tage deres uddannelse i udlandet - sådan som det bl.a. kan ses blandt medlemmerne af US - er det også et udtryk for et behov for et alternativ på dansk grund. De erfaringer, som man i Danmark har med uddannelser til performancekunstner, viser desuden, at når en uddannelse etableres og der opstår et kreativt miljø omkring den, sker der en udvikling, som også er frugtbar for de øvrige uddannelser.

Det dramatiske paradigme og performancekunsten

Begrebet "paradigme" betegner "de erkendelsesmæssige rammer, hvori et fagområde defineres og udføres" (Robin Engelhardt, Aktuel Naturvidenskab nov. 2012). Sådanne erkendelsesmæssige rammer tages ofte for selvfølgelige og dermed næsten naturgivne. Vi har brugt begrebet "det dramatiske paradigme" som udtryk for, at den dramatiske skuespilkunst er blevet normgivende for hele scenekunstens område, uanset at der er mange scenekunstformer, som ikke kan udøves eller opfattes gennem det dramatiske paradigmes "briller". For os ser det ud som om det er dette forhold, der tilsyneladende gør det svært for de etablerede teateruddannelser at acceptere behovet for en grunduddannelse i performancekunst, og frem for alt forstå, at en overbygningsuddannelse i performancekunst ikke vil være et regulært alternativ til en grunduddannelse. Performancekunstneren har i første række brug for at arbejde med sig selv som fysisk krop såvel som med relationer til noget udenfor sig selv, fx billedkunstneriske elementer eller musikalske kompositioner. Det er i den retning, talentet trækker. Først i anden eller tredje række kommer arbejdet med fiktioner, som fx. psykologisk karakterarbejde og fiktive handlingsforløb. Det giver umiddelbart ikke mening at lade en person tage en grunduddannelse i skuespilkunst, for derefter at måtte forsøge at "aflære" den koncentration om "selvet" og karakterarbejdet, som hun har brugt flere år på at tilegne sig. Vi mener, at det rent didaktisk er nemmere at gå den anden vej, og lade en performancegrunduddannelse efterfølge af en kandidatuddannelse i skuespilkunst.

Grunduddannelse og overbygning

En overbygningsuddannelse i performancekunst, hvor der kan gives tilgang også fra andre kunstneriske retninger, vil være et nyttigt og nødvendigt tiltag, som redaktionsgruppen - og sikkert mange andre - vil hilse med glæde. At tilføje performanceelementer til de eksisterende uddannelser, sådan som det i et vist omfang sker nu, er nyttigt, fordi alle studerende dermed bliver præsenteret for en kunstform og en kunstnerisk tilgang, de givetvis vil møde i deres professionelle liv.

Men det ændrer ikke, at det er i grunduddannelsen, at der er den tilstrækkelige tid og frihed til at udvikle grundlag for fundamental nytænkning, og at det er her, lærerkræfter og studerende på en kunstnerisk uddannelse kan udvikle et eksperimenterende og kreativt miljø, som med sin kontinuitet også kan medvirke til at øge interesse og forståelse for kunstformen hos sit publikum.

Det drejer sig om finde og tiltrække de studerende, som har talent for netop performancekunst som potentiel udtryksform, og dermed give disse personer mulighed for - på dansk grund - at udvikle nye kunstneriske muligheder inden for feltet. Muligheder, som både scenekunsten og samfundet har brug for.

Den fremtidige scenekunst

Som vi ser det er formålet for alle de scenekunstneriske uddannelser ikke blot er at indøve nogle - vigtige og nødvendige - færdigheder, men nok så

meget at udvikle de studerendes kreative, kunstneriske og entreprenørielle evner. Vi mener at tværfaglighed er en del af det mønster, vi ser udvikle sig i scenekunsten, og at det i den sammenhæng er vigtigt at fastholde og udvikle den specifikke faglighed, som kendetegner de forskellige udtryksformer og de forskellige "professioner".

For os vil det derfor ligge lige for at omdanne en af de nuværende tre skuespiluddannelser til en uddannelse i performancekunst, med såvel grunduddannelse (3-årig bachelor) som kandidatuddannelse (2-årig overbygning).

Et kompetent fagudvalg skal stå for implementeringen af uddannelsen, som kan ske samtidig med, at scenekunstudannelserne generelt omlægges til at følge Bologna-systemet. Prisen vil være den samme.

At køre videre i samme spor vil være en studie udi at lade administrative rammer træde i stedet for kunstnerisk udvikling.

Faktaboks

Link til OVERVEJELSER:

www.scenekunstnere.dk/overvejelser

De nævnte studieordninger:

<http://scenekunstsolen.dk/studieordning>

<http://jettelund.dk/archive/dokumenter/cantabile.PDF>